

[VIKTOR RYDBERG]

Vem är han?

Redogörelse för Tichborneska processen.

”This is a most extraordinary case of wonderful features”.
Den okändes sakkörare.

(Till Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning.)

I. I Melipilla år 1848 och år 1867.

Den stora Tichborneska rättegången är även i det hänseendet märkvärdig, att de händelser, varmed den är förknippad, spelar på en skådeplats, som omfattar tre världsdelar.

Vi måste börja med att föra våra läsarinnor och läsare mycket långt bort – på andra sidan dagjämningslinjen till en ort som de förmodligen aldrig förr hört omtalas, den lilla köpingen Melipilla i republiken Chile. Resan är lång, och målet synes icke vara värdigt dess ansträngningar – det finns i Melipilla inga muséer, inga teatrar, inga monumentala byggnader – men har vi väl kommit dit, skall vi erkänna, att vi flyttats till en av jordens härligaste ängder, till ett verkligt paradiset.

En himmel, vars djupa genomskinliga blå under fyrtionio veckor av året aldrig fördunklas av ett moln ... en luft, med vilken man inandas tropikens dofter, utan att lida av tropikens kvalm, ty det förjagas än av västanfläktarna från Stilla oceanen, än av östanvinden från de snöhöjda Kordillererna ... en jord, vars slättland liknar ett hav av böljande skördar, vars kullar lyser av oranger, citroner och druvklasar, där de icke föredrager att bära myrten- och cypressdungar ... längre upp i dalarna brusande floder, som banar sin väg genom ceder-skogar, över vilka man ser Kordillerernas branter, deras silverglänsande glaciärer, rökpelarna ur deras skyhöga vulkaner.

Sådan är naturen kring Melipilla.

Den lilla köpingen, som vid tiden för denna berättelses början räknade omkring 800 innevånare, är belägen 6 svenska mil från den livliga sjöstaden Valparaiso och 5 mil från S:t Jago. Husen, som, i anseende till de icke sällsynta jordstötarna, är av lättaste konstruktion och blott en våning höga, ligger spridda, inbäddade i trädgårdar, och vittnar nästan alla om välmåga och huslig trevnad.

En dag i November månad år 1848 anlände till Melipilla en fotgängare, trött och dammig. Han var helt ung - nästan en gosse - smärt och ljuslockig, klädd i sjömansdräkt och kunde icke ett ord spanska. I det första hus, där han steg in, förstod man dock, att han måste hungra och törsta; man gav honom mat och dryck och förde honom därefter till en i köpingen bosatt engelsk läkare, d:r Holey, vars landsman man riktigt antog, att ynglingen var.

När främlingen inträdde, satt doktorn samspråkande mellan skål och vägg med en högvuxen svartskäggig herre, Melipillas förnämste man, don Thomas Castro, officer och förmögen köpman i en person.

Främlingen berättade, att han ett par dagar förut hade anlant till Valparaiso med skeppet "Ocean", kaptен Preston; att han hette Artur Orton och var femton år gammal; att hans far, förmögen borgare i London, hade på läkares råd skickat honom till sjöss för hans hälsas skull; att kaptен Preston under vägen misshandlat honom; att han fördenskull rymt och på intet villkor ville återvända till fartyget, samt slutligen att han, ensam i ett fjärran land och utan penningar, icke rätt visste vad han skulle företaga sig.

Doktor Holey översatte ynglingens berättelse för don Thomas Castro. Gästvänlighet är en chilensk dygd, som don Thomas ägde i fullt mått.

"Död åt tyrannerna!" sade han och klingade med doktorn; "död åt förtryckarne, de må vara klädda i hermelin och purpur eller i kavaj och bussaronger. Gossen skall icke återvända till fartyget, om han ej själv vill det. Mitt hus står honom öppet, och han blir hos mig, så länge han behagar.

Artur Orton följde den svartskäggige herrn till hans hem och föreställdes för hans fru, donna Nathalia. Donnan emottog honom vänligt. Den lille Pedro, don Thomas' ättelägg, räckte honom handen. Artur fick bortlägga sina sjömansplagg och ikläda sig en annan skepnad. Han var från detta ögonblick upptagen i familjen och stannade under detta gästvänliga tak i månader, i år.

Det dröjde icke länge, innan han redde sig tämligen bra med spanska språket och kunde meddela sig till de många personer, som umgicks i don Thomas Castros hus. Alla visade honom vänlighet. Melipillas svartögda flickor kunde icke nog beundra hans ljusbruna hår, och en skälmsk tärna, donna Ahumida, avklippte en gång från hans huvud en lång lock, som hon gömde så troget som om den varit guld. Intresset för hans person minskades icke därav, att han, naturligtvis i djupaste hemlighet, meddelade först till donna Hurtada, så till don Pedro Toro, så till don Jose Miguel Valdiviero, att han visst icke var borgareson, utan tillhörde en av Englands förnämsta aristokratiska familjer, att hans far stod i drottning Victorias tjänst, att hans mor var en av drottningens förtrogna, att han själv lekt med drottningens barn; att hans verkliga namn icke var Orton, utan ett annat, som han hade sina skäl att dölja. Donna Hurtado omtalade, naturligtvis också i djupaste förtroende, denna hemlighet för Melipillas alla innevånare, men i främsta rummet för don Ramon Azocar, den i dubbel mening fullblodige don Ramon Azocar, ty han var den fetaste man på många mils omkrets och tillika av mycket gammal adlig släkt. Don Ramon visade från den stunden Artur Orton ökad uppmärksamhet, och så ung han var, kom han snart på ett slags kamratlig fot både med den tjocke adelsmannen och med sin värd don Thomas.

Därtill bidrog i hög grad den unge engelsmannens lust för ridning och jakt. Han tycktes vara född hästvän, trivdes bäst i stallet, förstod att bedöma hästarnes egenskaper och blev under Castros och Azocars ledning en sadelfast och djärv ryttare. Don Thomas själv var utmärkt ryttare och ivrig jägare;

Azocar likaledes, fast det behövdes en stor och stark häst att bära honom. Orton följde dem på strövtåg inåt landet, där det överflödar av vilt: strutsar, vaktlar, papegojor, svanar, pumas och uttrar.

Melipillas förmögna innevånare äger ansenliga hjordar av hästar, hornboskap och får, som betar i nästan halvilt tillstånd långt inne i dalen på de grässlätter, som, omväxlande med cederskogar, stiger upp mot Anderna. Om Orton var sin beskyddare till något gagn, så bestod det däruti, att han, följande sitt lynnes drift, kringflackade på hästryggen från det ena beteslandet till det andra, förde bud till och från herdarne och eskorterade de flockar av hästar, oxar och får, som utvalts för kreatursmarknaderna i Valparaiso och S:t Jago.

Så förflöt de sköna vårmånaderna, det vill i Chile säga oktober, november och december, av året 1848. Livet i Melipilla behagade tydligen Artur Orton, och han visade intet spår av hemlängtan. Det var i all sin enformighet ett glatt, friskt och rörligt liv. "Tunga mödor och glada fester" är chilensarnas regel. Med arbetet omväxlade nöjena, och bland nöjena omväxlade jakter och utflykter med samkväm och dryckeslag. Chile har ett förträffligt, ehuru på världsmarknaden okänt vin. I don Thomas' hus bräddades pokalen icke sällan med den eldiga druvan. Han och don Ramon och don José, för att icke nämna de andra väldiga jägarna, samspråkade vid glasen om affärer och politik. Don Thomas var demokrat och anhängare till Manuel Montt; don Ramon lutade mer till General Bulnes' parti; d:r Holey sökte inta samma opartiska ståndpunkt mellan bägge, som han visste bevara mellan sin kärlek till vinet och sin dyrkan av *agu'ardiente*. Man beklagade man och man emellan, att den engelske doktorn till och med gick något för långt i sin dyrkan av denne senare gudomlighet.

Först år 1851 lämnade Artur Orton Melipilla, sedan han i tre år åtnjutit don Thomas' och donna Nathilias gästvänlighet. Han inskeppade sig i "Jessie Miller" till sitt fädernesland. I Melipilla väntade man brev från honom; han hade lovat sina beskyddare att underrätta dem om sitt öde. Men åren gick,

den otacksamme lät icke höra av sig och det förblev en gåta vem han egentligen var.

Åren gick under skiftande fröjder och sorger. Den krets av vänlige män och kvinnor, inom vilken Orton tillbragt tre år i Melipilla, glesnade efter hand. Don Thomas Castro och don Ramon Azocar jagade icke mer; den senares tunga lekamen lyftes av Dödens hand ur sadeln; den förre träffades av en sorgligare lott. Ett solstyggn genombrände den tråd, som sammanhöll hans själs bilder och blandade minnen av jakter och strövtåg, revolutioner och jordstötningar till ett brokigt virrvarr i hans hjärna. Hans son don Pedro hade vuxit upp och övertagit faderns affärer.

Så kom Oktober 1867 och överraskade familjen Castro med följande brev:

25, Poultry, London, Aug. 28, 1867.

S:r Don Thomas Castro,

Ärade herre och vördade vän! Jag antager, att jag är den siste person i denna värld, från vilken ni väntat erhålla ett brev. Men, käre vän, ni vet, att vi i denna värld aldrig kan säga vad vi en dag skall göra. Vad jag nu har att säga är, att jag återvänt till England förliden December och att jag under många år försummat skriva till mina vänner. Jag har blivit mycket fet, nästan så fet som don Ramon Osoga [Brevskrivaren menar Azocar]. Vid min ankomst till England fann jag, att min egendom var, såsom den ännu är, i mina släktingars våld, som förnekar min identitet och därför min rätt till densamma. Det är en stor lycka och ett förmånligt öde för mig, att min moder ännu lever, och jag har dessutom ett stort antal vänner, vilka, liksom hon, gör allt för att bistå mig. Men i trots härav är alla de sköna gods, varom jag plägade tala med er, i andras händer, tilldess jag kan bevisa, att jag är samme person som jag var för 13 år sedan.

Hav godheten att framföra mina hälsningar till don Juan Holey, den engelske doktorn, till donna Clara och

hennes syster Jesusa, och till donna Natalia Selmento ... Giv även en påminnelse om min person till don Ramon Alcalde, donna Hurtado och min gamle gudfader, såsom jag brukade kalla honom, ävensom till seniorita Mathilde och don José Maria Vereuguel och hans bror José Miguel. Vill ni godhetsfullt, gamle käre vän, visa dem detta brev och bedja dem alla skriva till mig här, och om det icke är för mycket besvär, även till min sakkörare mr John Holmes, 25, Poultry, London. Det är ganska hårt för mig, käre vän, att så se mig berövad den egendom, som tillhör mig, och jag ber er fördenskull på det allvarligaste att låna mig allt möjligt bistånd. Jag hade alldeles glömt en av mina gamle vänner. Jag menar don José Taro, er svägerskas man i Concumeo.

Jag har en annan besynnerlig sak att säga er, och jag betvivlar ej, att ni skall tycka, att jag tagit mig en mycket stor frihet, och det är att jag antagit och burit såväl ert dopnamn som tillnamn, och att jag under de 13 år jag var i Australien föregav mig vara chilinare, men de kunde lätt se, att jag icke var det. Jag kan emellertid försäkra er, min käre vän, att jag aldrig vanhedrade ert namn, ej heller er färdighet som ryttare, under den tid jag var där.

Jag hoppas, min särdeles dyre vän, att ni av godhet förser min agent, när han hälsar på er, med alla data och underrättelser, som ni kan minnas och samla, samt att ni ger mig med omgående några rader till svar. Jag ber er likaledes att, om möjligt, besöka don Carlos Anselmo i Valparaiso så snart som möjligt. Han skall förklara er allt vad ni ej kan förstå.

I hopp att ni själv, er fru och familj befinner er vid god hälsa

förbliver jag er uppriktige
R. C. Tichborne.

Att detta brev blev föremål för mycken undran och mycket tal i Milipilla behöver ej sägas. Don Pedro besvarade det i sin sjuke faders namn, och nu uppstod en brevväxling, för vilken det ännu är för tidigt att redogöra. Här vill vi blott tillägga, att den hårlock, som donna Ahumida hade klippt från den engelske främlingens huvud, på begäran avsändes till saksföraren mr Holmes, och att det icke dröjde många månader, innan agenter, saksförare, rådgivare både för den nyuppståndne sir Roger Tichborne och för hans släktingar, som vägrade erkänna honom, anlände till Melipilla.

(forts.)

II. Roger Tichborne

De andrygaste familjer i England är stolta över sina normandiska förfäder. Men den Tichbornska och några få andra ha stamträd, som går ännu längre tillbaka. När Harold, saxarnas siste konung, föll vid Hastings, stred – så påstår släktsägnen – en Tichborne i spetsen för talrika underhavande vid hans sida.

Säkert är, att så långt historia och saga går, har Tichbornarne haft stora egendomar i Hampshire. Stamgodset är beläget nära Alresford vid Itchen-ån, som bildar vattenfall i dess ståtliga park av sekelgamla ekar. Av Itchen-ån har slakten också sitt namn. Den hette i gamla tider De Itchen Bourne, varav blivit Tichborne.

Så gammal slakten är, har den icke alstrat någon tänkare, statsman, eller fältherre av betydighet. Den har oföränderligt, från far till son, genom århundraden bevarat ett sinnelag, som känner varmare för det förflutna än för samtiden. Ivrig anhängare av stuartarne fick ättens huvudman vid Jakob I:s trontillträde baronettvärdigheten. Hans efterkommande har troget fasthållit romersk-katolska läran och torypolitiken. Medelmåttiga på huvudets vägnar, har dock många Tichbornar utmärkt sig för tapperhetens, välgörenhetens och redlighetens dygder.

När vår berättelses hjälte Roger Charles Tichborne föddes (jan. 1829), var hans farbroder sir Edward Doughty Tichborne innehavare av baronettvärdigheten och familjegodsen, som anses lämna en årlig inkomst av inemot en halv million riksdaler. Sir Edwards yngre bror, James Tichborne, Rogers far, var bosatt i Paris.

Här, i Frankrikes huvudstad, tillbragte Roger sin barndom och ungdom intill det sjuttonde året. Hans uppfostran var helt och hållet fransysk. Han hade uteslutande läst franska eller klassiska författare, svärmade för Chateaubriand och kunde knappt ett ord engelska, när han år 1843 skickades till England för att bevista en anförvants begravning. Släktingarne, som förutsåg, att Roger en dag skulle bli familjens huvudman, ty

sir Edward hade ingen son, kvarhöll honom i England och sände honom till det av jesuiterna inrättade kollegiet i Stonyhurst, där han vistades omkring tre år. Men engelska språket lärde han sig aldrig fullkomligt; han talade det med svårighet och med så främmande brytning, att ett ovant öra icke hade lätt att förstå honom. År 1849 ingick han i arméén och blev löjtnant vid det uti Irland förlagda 6:te gardesdragon-regementet, de s. k. karabiniererna.

Sina ferier från kollegiet och sina permissionstider från regementet tillbragte Roger oftast hos farbrodern på Tichborne Park, där han lärde känna och förälskade sig uti sin sköna kusin, sir Edwards dotter Kate Doughty.

Roger Tichborne var en besynnerlig ung man. Han var liten till växten, gulblek och mager, tyckte icke om sällskapslivet, klädde sig vårdslöst och hade en ful gång. ("När han gick, slog knäskålarne mot varandra", upplyser vittnena.) Ansiktet med dess bruna lockar, blå ögon och något krökta näsa var vackert och uttrycksfullt. Han hade ett egendomligt sätt att rynka ögonbrynen, när han talade. I Stonyhurst var han en tyst och oförarglig, men likväl allt annat än flitig lärjunge, och han återvände därifrån med oövervinnerlig avsky för sina lärare, jesuiterna. Vid regementet tillställde officerarne i början åtskillig "drift" med sin kamrat, "den lille fransmannen", såsom han kallades; men deras uppförande ändrades med närmare bekantskap, och han vann, utan att just söka det, deras aktning och tillgivenhet. De fann att i den lilla spensliga figuren dolde sig manliga egenskaper, som de förstod att värdera. Han hade sin vilja för sig, som ej lät rubba sig, när han trodde sig ha rätt; han var som ryttare och jägare djärv och oförvägen. Emellertid kunde *de* icke besegra hans kärlek för ensamheten - hans lust att med rökpipan, den trogna följeslagerskan, i mun sitta för sig själv och stirra i det blå. Det var först kärleken till Kate Doughty, som lärde honom, att det kunde finnas ett älskligare och bättre sällskap genom livet, än ifrågavarande rökpipa. Vad vänner angår, tyckte han sig ha nog av en, och denne ende var Tichbornegodsens förvaltare,

hr Vincent Gosford, till vilken han slöt sig med oinskränkt förtroende, och för vilken han också först omtalade sin olyckliga kärlek.

Ty olycklig var den så till vida som Kate Doughtys hand redan var av föräldrarne bortlovad till en släkting, mr Radcliffe. Hade Kate Doughty själv fått bestämma över sitt öde skulle hon förenat det med Rogers, ty hon besvarade hans kärlek. Man äger från denna tid av Rogers hand brev, ingivna av en lågande passion, genomandade av smärta och religiositet. I ett av dem lovar han, att om hans högsta önskan, föreningen med Kate, blir inom viss tid uppfylld, skall han av tacksamhet för denna lycka bygga en kyrka eller ett kapell åt jungfru Maria. Såsnart farbrodern, sir Edward, erfarit förhållandet mellan sin dotter och Roger, kallade han denne till sig och lät honom förstå, att han icke ville tåla det. Roger beslöt att lämna sitt fädernesland, för att icke på länge återse det. Han tog avsked ur krigstjänsten, uppsatte sitt testamente, lämnade ett förseglat paket med viktiga handlingar i Vincent Gosfords förvar, besökte Paris, sade farväl till sina föräldrar och inskeppade sig därefter i Havre å skeppet Pauline till Valparaiso. Detta skedde i Mars 1853.

I juni samma år anlände Roger Tichborne till Valparaiso. Han tillbragte hela återstoden av detta år med strövtåg och jakter på västra sidan av Kordillererna. Till sin egen moder, till Kates moder lady Doughty och till Vincent Gosford skrev han härunder tämligen ofta.

Läsaren torde minnas, att Artur Orton, om vilken vi i det föregående kapitlet talat, vistades hos don Thomas Castro uti Melipilla i Chile från Nov. 1848 till 1851. *Orton hade således lämnat Chile två år innan Roger Tichborne anlände dit.* Det blir av vikt att framdeles erinra sig detta.

Den 28 februari 1854 skrev Roger Tichborne till lady Doughty från Buenos Aires, att han anlant dit från S:t Jago och Mendoza, sedan han använt sju dygn att överskrida Kordillererna. Genom brev från England hade han underrättats, att

farbrodern sir Edward avlidit, och att hans fader nu var baronet och innehavare av familjens egendomar.

I april 1854 inskeppade sig Roger i Rio å skeppet Bella till New York. "Bella" hann aldrig sin bestämmelseort. Man känner ej dess öde, och trots alla efterforskningar vet man icke med visshet att någon av dess besättning eller dess passagerare blev räddad. Många år förflöt, inga underrättelser ingick från Roger, och man måste slutligen försona sig med tanken, att han med "Bella" försvunnit i havets djup.

(forts.)